

MARGARET
ATWOODOVÁ

Přeložila Kateřina Klabanová

**A JESTLI
UMŘELI, ŽIJÍ TAM
SPOLU DODNES**

Argo

MARGARET ATWOODOVÁ

A JESTLI UMŘELI, ŽIJÍ TAM SPOLU DODNES

Z anglického originálu *Old Babes in the Wood*,
vydaného nakladatelstvím Chatto & Windus v Londýně v roce 2023,
přeložila Kateřina Klabanová.

Odpovědná redaktorka Martina Mašíňová.

Jazyková redakce Martin Svoboda.

Korektury Dorota Müllerová.

Obálku a grafickou úpravu navrhla Tereza Králová.

Sazba Studio Visualist (www.visualist.cz).

Technický redaktor Milan Dorazil.

Vydalo nakladatelství Argo,

Milíčova 13, 130 00 Praha 3,

argo@argo.cz, www.argo.cz,

roku 2024 jako svou 5603. publikaci.

Vytiskla tiskárna Akcent.

První vydání.

ISBN 978-80-257-4500-7

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod KOSMAS

sklad: Za Halami 877, 252 62 Horoměřice

tel.: 226 519 383

e-mail: odbyt@kosmas.cz, www.firma.kosmas.cz

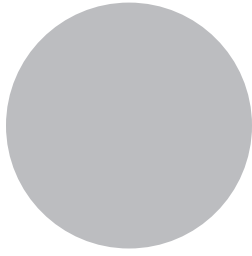
Knihy je možno pohodlně zakoupit v přátelském
internetovém knihkupectví www.kosmas.cz

Mým čtenářům.

Mé rodině.

Přátelům, i když už třeba nejsou mezi námi.

Graemu Gibsonovi, jako vždycky.

I.

TIG A NELL

První pomoc

Jednou se Nell vrátila domů těsně před večeří a dveře byly dokořán. Auto nikde. Po schodech se táhla cestička z krvavých cákanců, která ji po koberci dovedla chodbou do kuchyně. Na prkýnku ležel nůž, Tigův nejoblíbenější, z japonské oceli, pěkně nabroušený – a vedle něj odkrojená mrkev potřísněná krví. Jejich dcera, tehdy devítiletá, taky nikde.

Co se tu tak mohlo stát? Někdo se k nim vloupal. Tig se těm banditům postavil s nožem (ale jak by do takového scénáře zapadala mrkev?) a odnesl to zraněním. Zločinci zmizeli s ním, dcerou i autem. Nell by měla zavolat policii.

Nebo Tig vařil, řízl se, usoudil, že to bude na šití, zajel si autem do nemocnice a vzal dceru s sebou, aby tu nezůstala sama. To se zdálo pravděpodobnější. Nejspíš spěchal, a proto ani nenechal vzkaz.

Nell zašla pro čistič na koberec a skvrny od krve postříkala: jakmile zaschnou, jdou odstranit mnohem hůř. Pak setřela krev z podlahy v kuchyni a po chvíli opláchla mrkev. Přece ji nevyhodí, když jí jinak nic není.

Čas plynul. Nejistota rostla. Už už se chystala obvolávat všechny nemocnice v okolí, jestli ho někde nepřijali, když vtom se Tig vrátil s obvázanou rukou. A celkem rozjařeně, stejně jako dcera. Zažili dobrodružství! Krev se z něj jen řinula, hlásili. Tig si ruku obalil utěrkou a ta hned nasákla! Ano, řídit bylo překerní – neřekl

riskantní –, ale čekat na taxík si nemohli dovolit a on to docela zvládal i jednou rukou, tu druhou musel držet nahoře, krev mu i tak skapávala po lokti, v nemocnici mu to okamžitě zašili, aby jim to tam všude nezamazal, ale hlavně že to dobře dopadlo! Naštěstí netrefil tepnu, to by byla jiná. (A jiná to byla, i když jí potom všechno převyprávěl znovu: hrál si na hrdinu, protože nechtěl dceru vyděsit, ale bál se, aby neodmlel, kdyby se mu krvácení vymklo z rukou – co pak?)

„Potřebuju panáka,“ prohlásil.

„Já taky,“ přitakala Nell. „Můžeme si dát míchaný vajčka.“ Co měl vlastně Tig za lubem s tou mrkví, už neprobírali.

Utěrku přivezli zabalenou v igelitce. Sytě rudá barva na krajích pomalu hnědla. Nell ji dala odmočit, protože studená voda je na zakrvavenou látku nejúčinnější.

Ale co bych udělala, kdybych byla doma? přemítala. Náplast by nestačila. Zaškrtla bych mu to? Zběžně se něco učila ve skautu. Obvázat naražené zápěstí. Drobnější nehody měla pod palcem ona, ale ty závažnější ne. Ty závažnější řešil Tig.

To se stalo před drahnou dobou. Zkraje podzimu, jestli se neplete, někdy koncem osmdesátých let. Už existovaly osobní počítače, ty hřmotné. I tiskárny: papír z nich vycházel ve spojitéch perforovaných stránkách a musel se odtrhávat, stejně jako ty okraje s dírami. Ale před nástupem mobilů, proto Nell nemohla Tigovi poslat esemesku ani zavolat a zeptat se ho, kde je nebo kde se v domě vzala ta krev.

Co se tehdy lidi načekali, pomyslí si. Tolik čekání bez ponětí, co se děje. Tolik otazníků bez odpovědí. Tolik záhad. Tak málo informací. Teď je první dekáda jednadvacátého století, časoprostor zhoustl, je napěchovaný, sotva k hnutí, protože nás ve vzduchu

obklopuje to či ono. Zůstáváme s lidmi ve styku, mají nás na dosah, jsou na dotek. Je to lepší, nebo horší?

Přepne pozornost k prostoře, kde se právě oba nacházejí. V nějaké té fádni výškové budově na Bloor Street, kousek od via-dukta. Sedí s Tigem na židli podobné těm školním – ve předu ostatně stojí bílá tabule – a hovoří k nim jistý pan Foote. Ostatní na týchž židlích rovněž naslouchají panu Footeovi, ale jsou minimálně o třicet let mladší než oni dva, pár z nich možná i o čtyřicet. Víceméně výrostci.

„V případě bouračky motorkáře,“ vykládá pan Foote, „se vám asi nechce sundávat helmu, že jo. Bůhvíco pod ní bude, no ne?“ Zamáchá před sebou rukou, jako by leštil okno.

Dobrá připomínka, přisvědčí v duchu Nell. Představí si hledí helmy, skvrny na něm. Pod ním tvář, která už není tváří. Tvář na kaši.

Pan Foote má dar vykouzlit takové představy. Je původem z Newfoundlandu a vyjadřuje se dosti názorně. Nechodí kolem ničeho po špičkách. Podsaditá postava stojí tlustýma nohama pevně na zemi, uši od ramen dělí jen krátká vzdálenost. Díky nízkému posazenému těžišti snadno udržuje rovnováhu. Pana Footea hned tak něco nerozhodí. Nell by si tipla, že po barech už se o to leckdo pokoušel – podle zjevu zřejmě v barových potyčkách umí chodit a nebude se asi pouštět do takových, které by nemohl vyhrát. Kdyby se do něj někdo přespříliš navázel, prohodil by dotěru oknem, nevzrušeně – „Čovek musí zachovat chladnou hlavu,“ zdůraznil už dvakrát –, načež by se zašel podívat, jestli se mu něco nepolámalo. A pokud ano, zlomeniny by zajistil dlahou a ošetřil by oběti veškeré další rány a škrábance. Pan Foote to bere sakumprásk. Ostatně dělá záchranáře, jak se později ukáže.

Přinesl si černé kožené desky a na sobě má rozepínací mikinu s nápisem St. John Ambulance jako nějaký trenér, což svým způsobem i je: učí je první pomoc. Školení zakončí zkouška a všichni

dostanou certifikát. Kvůli němu tu totiž jsou, poslaly je sem jejich firmy, aby si ho udělali. Potřebují ho i Nell a Tig. Díky Tigově rodinné přízni budou přednášet během okružní plavby za krásami přírody, on o ptácích, ona o motýlech, tedy o svých koníčcích. Technicky vzato tak patří k posádce a členové posádky na oné lodi musí mít daný certifikát. Bez něj je nevezmou, sdělila jim kontaktní osoba.

Už ovšem nedodala, že většina cestujících – klientů – nebude mladá, kulantně řečeno. Někteří pasažéři budou ještě starší než Nell a Tig. V podstatě nad hrobem. U takových se dá očekávat, že to s nimi co nevidět sekne, a pak je třeba, aby jim na pomoc přispěchal někdo s osvědčením.

Nell ani Tig nejspíš nikoho zachraňovat nebudou, protože dřív přiskočí mladší, přinejmenším Nell na to spoléhá. Kdyby šlo do tuhého, rozklepou se jí kolena a bude tvrdit, že zapomněla, co má dělat, a nebude daleko od pravdy. Co udělá Tig? Zavelí: „Ustupte, udělejte jim prostor!“ Něco v tom smyslu.

Ví se – údajně –, že součástí takových lodí bývají mrazáky navíc, kdyby náhodou. Nell si představuje, jak by se asi zhrozil číšník, kdyby omylem otevřel špatný mrazák, odkud by na něj třesl oči tuhý nešťastník, na jehož příhodu byl i certifikát krátký.

Pan Foote stojí před nimi a přejíždí pohledem dnešní úrodu studentů. Tváří se pokud možno neutrálně, ne-li lehce pobaveně. Snůška bab a ňoumů, říká si nejspíš. Měšťáků. „Sou věci, kerý se udělat musej, a pak takový, kerý se dělat nesměj,“ informuje shromážděné. „A já vám povim vobojí. Zaprvý nezačněte ječet jak bezhlavý slepice. Ani dyž hlava bude scházet tomu před váma.“

Jenže bezhlavá slepice ječet nemůže, namítá v duchu Nell. Nebo to alespoň předpokládá. Nicméně smysl sdělení chápe. V případě nehody nelze ztrácet hlavu. „Dyž to de,“ dodal by pan Foote. Na zachování hlavy každopádně klade důraz.

„Spravit se dá spousta věcí,“ pokračuje školitel, „ale ne, dyž se ztratí hlava. To jediný vás naučit nedokážu.“ Míněno coby vtíp, odhaduje Nell, ovšem přednášející se netváří, jako by vtípkoval. Myslí to smrtelně vážně.

„Takže ste v restauraci.“ Pan Foote sfoukl bouračky motorkářů a na programu je dušení. „A týpek se před váma začne dusit. Takže si musíte položit votázku: ‚Může mluvit?‘ Zeptejte se, jestli dotyčným můžete dát herdu do zad. Dyž vám to dovolí slovně, není to s ním eště tak špatný, protože furt eště může dejchat. Ale často se stává, že dyž někomu zaskočí, je mu to trapný, takže co udělá? Zvedne se a klidí se s tím popasovat na záchodky, aby kolem toho nebylo haló. A vy musíte za ním, aby vám tam náhodou neexnul. Nešlehnul tam sebou, než vám dojde, že se někam poděl.“ Významně pokývá hlavou. Zná takové případy, naznačuje pokývnutím. Byl u nich. Stal se jejich svědkem. A přišel pozdě.

Pan Foote má přehled, říká si Nell. Přesně to se málem přihodilo jí. Zaskočilo jí a šla na záchodky, aby nerušila. Rozpaky se mohou vymstít, teď to vidí. Pan Foote trefil hřebík na hlavičku.

„Musíte ho vohnout do předklonu,“ pokračuje ve výkladu. „Stačí ho vzít pětkrát zezadu – a sousto masa nebo knedlíku nebo rybí kost, nebo co ho dusí, z něho rázem vyletí. Ale dyby ne, provedete Heimlichův chvat. De vo to, že dyž nemůže mluvit, nemůže vám dát souhlas, a navíc začne modrat a ztrácet vědomí. Takže není co řešit. I dybyste měli zlomit nějaký to žebro, zachráníte mu život.“ Pousměje se, nebo si to tak Nell jen vyloží. Povyjede mu koutek. „Vo tom to je. Zachránit život.“

Nacvíčí Heimlichův chvat a správný úder do zad. Podle školitele kombinace těchto dvou zákroků zaručeně funguje, ale musí se provést včas: u první pomoci je rychlost stěžejní. „Proto se tak

menuje, že jo. Nesmí zabrat celý den, jak podělanej finančák, že to tak musím říct. Vy na to máte zhruba čtyry minutky.“

Teď si udělají přestávku na kávu a pak tonutí s umělým dýcháním plus podchlazení a po obědě dojedou infarkty a defibrilátory. Na jeden den je toho až až.

Tonutí je brnkačka. „Nejdřív z toho čoveka musíte dostat vodu. S tím vám píchne zemská přitažlivost, ne? Vobráťte ho na bok, vyprázdníte, ale musíte sebou hodit.“ Pan Foote zachraňoval bezpočet tonoucích: odmalička žil poblíž vody. „Pak zpátky na záda, pročistit cesty, zkontrolovat, jestli dechá, mrknout na tep a zajistit, aby někdo přivolal záchranku. Pokud nedejchá, pomůžte mu z úst do úst. Todlecto udělátko je takzvaná resuscitační rouška, aby vás dotyčnej nepoblil, vo což nikdo nestojíme, natož v puse, že jo. Každopádně vás to vochrání před bacilama. Takže to byste měli mít pořád u sebe.“ Pan Foote jich má celou zásobu. Po skončení kurzu jsou u něj k mání.

Nell si v duchu udělá uzel na kapesníku. Jak vůbec dokázala žít bez resuscitační roušky? Taková nezodpovědnost.

Před nácvikem dýchání z úst do úst rozdělí pan Foote přítomné do dvojic. Každá dvojice dostane načervenalé plastové torzo s bílou holou zaklánící hlavou a podložku na jógu, aby se jim líp klečelo, zatímco budou torzo společně oživovat. Stisknout nos, přiložit ústa na ústa, pětkrát vdechnout, po každém vdechu počkat, až se zvedne hrudník, pak ho pětkrát stlačit, celé to zopakovat. Mezitím druhá osoba ve dvojici volá záchranku a pak převezme masáž srdce. Je to únavné a bolí z toho zápěstí. Školitel obchází místnost a kontroluje jim techniku. „To už je lepší,“ chválí je.

Tig prohlásí, že jelikož klečí, bude Nell muset stejně zavolat na tísňovou linku, aby ho zase zvedli, protože mu už neslouží

kolena. Nell vyprskne do plastové pusu a naruší průběh záchranu. „Jenom doufám, že pod naším dozorem se nikdo topit nebude,“ dodá. „Protože by to dotáhli do konce.“ Tig podotkne, že tonutí se považuje za bezbolestnou smrt. A že tonoucí údajně slyší zvony.

Když se všem podaří torza oživit, přejdou k podchlazení a šoku. Obojí vyžaduje příkrývky. Pan Foote vytasí neuvěřitelnou historiku, která si běžkař na zimním přechodu odskočil z chaty bez baterky a v závějích zapadl do prohlubně u stromu, nemohl se ze sněhu vyhrabat a našli ho až ráno. Už byl dočista tuhej, líčí jim pan Foote, krve by se v něm nedořezal, srdce tichý jako hrob. Ale někdo z chaty měl resuscitační školení, vzali si toho v podstatě nebožtíka do parády, makali na něm šest hodin – šest hodin! – a nahodili ho.

„Prostě pokračujte. Nevzdávejte to,“ zopakuje. „Páč jeden nikdy neví.“

Následuje přestávka na oběd. Nell s Tigem si najdou malou italskou restauraci v jedné z bezdýchých výškových budov, objednájí si po sklence červeného a dají si dobrou pizzu. Nell zažertuje, že si nechá udělat kartičku do peněženky, kde bude stát: „V nouzi volejte pana Footea,“ a Tig připojí, že by mu měli navrhnout kandidaturu na premiéra, aby zresuscitoval celou zem. Tipuje, že pan Foote sloužil u námořnictva. Nell nesouhlasí a vidí v něm spíš špiona. Tig kontruje pirátem, ale Nell se to nezdá, když už, tak mimozemšťan, a školitel první pomoci jménem Foote je ideální krytí.

Dělají si z toho legraci, ale připadají si jako břídilové. Nell tvrdí, že kdyby se nachomýtla ke kterékoliv z těch lapálií – tonutí, šoku, mrznutí –, zpanikaří a všechno, co je pan Foote naučil, se jí vykouří z hlavy.

„Zvládla bych leda tak uštknutí,“ připustí. „To se probíralo ve skautu.“

„Uštknutí pan Foote podle mě nebere,“ přisadí si Tig.

„Určitě bere. Ale jako nadstavbu. Je to okrajová záležitost.“

Odpoledne je vzrušující. Dostanou skutečné defibrilátory a úzkostlivě přikládají elektrody na zrudlá torza. Na všechny dojde. Pan Foote jim ukazuje, jak si dát pozor, aby se omylem nedefibrilovali sami – srdce by z toho bylo pať a mohlo by se zastavit. Nell špitne k Tigovi, že sebedefibrilace by byla nedůstojná smrt. Ne tak nedůstojná jako strčit vidličku do zásuvky, šeptne Tig. To je fakt, pomyslí si Nell. To se u malých dětí muselo hlídat.

Přichází zmíněná zkouška. Pan Foote je ujistí, že všichni projdou: zeširoka naznačí odpovědi a nabádá je, aby zvedli ruku, když neporozumí otázce. Osvědčení dostanou poštou, dodá, sklopne černé kožené desky, asi s úlevou, odhaduje Nell. Odškrtnul si další várku beznadějných a modlí se, aby nikdo z nich nikdy nemusel řešit opravdové ohrožení života.

Nell si koupí resuscitační roušku. Chce panu Footeovi povědět, že si jeho historiky užila, ale to by mohlo znít lehkomyšlně, jako by se přišla jen pobavit, jako by ho nebrala vážně. Mohl by se urazit. A tak jen poděkuje a on pokývne.

Jakmile se s Tigem vrátí domů – nebo spíš následujícího dne, dost možná až den po něm –, sesumíruje si Nell všechny situace, při nichž jednomu z nich šlo o život, nebo se jen bála, aby jim o něj nešlo. Jak připravená na ně byla?

Třeba tenkrát, když jim od kovového komína chytla zevnitř střecha a Tig se v čoudu plazil tím úzkým prostorem mezi krovy s kbelíky vody, aby oheň uhasil. Co kdyby se tam byl nadýchal kouře a ztratil vědomí? Po incidentu pořídil hasicí deku

a na každém podlaží ve všech domech, kde kdy bydleli, musel být hasičák. Strachoval se kvůli požáru i v hotelích a vždycky si zjistil, kde je nouzový východ, kdyby náhodou. Zkoušel i okna, jestli se dají otevřít. Jenomže čím dál víc hotelových oken se otevřít nedá, leda rozbít sklo, ovšem nejdřív by si musel obalit ruku ručníkem. Ale kdyby měli pokoj příliš vysoko, nijak by si tím nepomohli.

Nebo tenkrát, když Tig spustil všechny alarmy v třicetipatrovém hotelu, protože si na chodbě zapálil doutník přímo pod kouřovým čidlem, a oba pak seběhli po schodišti až dolů a ven přes foyer plné hasičů a předstírali, že jsou v tom nevině. Ale to je nijak neohrozilo, a vlastně ani neztrapnilo, protože na ně nikdo nepřišel.

Nebo jak se tehdy na silnici z tahače před nimi uvolnil náklad dřeva a jim těsně kolem auta lítala prkna a poskakovala po asfaltu. Navíc zuřila vánice. Znalost resuscitace by jim moc nepomohla.

Nebo když pádlovali na jednom z Velkých jezer a vlna od obřího parníku jim převrhla kánoi. O život tehdy nešlo, protože se drželi blízko břehu a voda byla teplá. Jen se namočili, nic víc.

Nebo když Tig přiburácel na čtyřkolce s vozíkem plným dříví a motorovkou na vrchu a po čele mu crčela krev z rány, o níž ani nevěděl. Neměl ponětí, že se někde křísнул, a o život nešlo.

„Teče mu po obličejí krev,“ řekla Nell dětem, kdyby to náhodou samy neviděly.

„Jemu věčně teče po obličejí krev,“ pokrčila rameny jedna z ratolestí. V jejich očích byl nezničitelný.

„Asi jí mám moc, no,“ zakřenil se Tig. O co se vlastně škrábnul? To bylo fuk. Vzápětí už vykládal špalky a minutu nato je štípal: byly vyschlé, kácel suché stromy. Pak prásk, skládal je do dřevníku. Za oněch časů se všechno dělo v kalupu a dívali se dopředu.

Těch výšlapů před nástupem mobilů: ani je nenapadlo, že by jim při nich mohlo něco hrozit. Brali si s sebou vůbec lékárníčku? Možná náplast na puchýře, mast s antibiotiky, pár prášků proti bolesti. Co by dělali, kdyby si jeden z nich vymknul kotník, zlomil nohu? Řekli vůbec někomu, kam jdou?

Jednou na podzim například vyrazili do národního parku. Bylo frišno: napadl první sníh a mrzlo.

Pochodovali žlutými a zlatými bukovými lesy, na zádech batoh jako hrom, hůlkami proráželi led na loužích a jezírkách, hledali cestu v mapách a nemohli se shodnout. Ládovali se čokoládou, k obědu zasedli na spadlý strom, hltali kousky sýra, vajíčka natvrdo, oříšky a sušenky. Rum z placatky.

Tiga už zlobila kolena, ale chození si nenechal ujt. Omotával si je, jedním obinadlem nad a druhým pod. „Že se na to nevykašlete,“ peskoval ho doktor. „V podstatě už koleno ani nemáte.“ Ale to bylo mnohem později.

Toho roku se po městech šířily zvěsti, že turistům hrozí nebezpečí od losů, protože samce během podzimní říje – tedy v daném ročním období – vzrušuje Volkswagen Brouk. Že na něj klidně seskočí ze skály a rozdrtí auto i jeho osazenstvo. Nell i Tig to považovali za hovadinu, ale dodali „nejspíš“, protože stát se může leccos.

Postavili si stan na vhodném místě, uvažili večeři na ultralehkém plynovém vařiči, pověsili zásoby potravin do tenčích větví stromu dostatečně daleko, kdyby k nim zabrousili medvědi, a zalezli si do prochlady spacáků.

Nell nemohla usnout, protože se jí honilo hlavou, jak moc kupole jejich stanu tvarem připomíná volkswagen. Neskočí jim na něj uprostřed noci los v říji? A jakmile si uvědomí svou chybu, nerozlítí ho to? O říjných losech se všeobecně ví, jak snadno se dožerou. A pak od nich opravdu hrozí nebezpečí.

V jasném ranním světle se možnost, že by je zalehl los, jevila mizivá, ohrožovala je na životě jen v Nelliných představách.

Rok nato na téže stezce zabil dvojici ve stanu medvěd a zčásti je i sežral. Tig rád vykládal, že vlastně měli namále. Po večerech jí pak předčítal z knihy *Medvědí útoky*. Tam se tvrdilo, že medvědi útočí ze dvou důvodů: z hladu a medvědice taky proto, že chrání mláďata. A člověk by tomu měl přizpůsobit svou reakci, i když neexistoval spolehlivý návod, jak od sebe oba typy útoků odlišit. Kdy dělat mrtvého, kdy se klidit stranou, kdy se aktivně bránit? A s jakým medvědem: baribalem, nebo grizzlym? Pokyny působily dost složitě.

„Já nevím, jestli je nejvhodnější číst si o tomhle před spaním,“ namítla Nell. Došli k příběhu ženy, které medvěd uhryzl ruku, ale nakonec se jí ho podařilo odehnat, protože mu dala pěstí do čenichu.

„Musela mít nervy ze železa,“ podotkl Tig.

„Nejspíš byla v šoku,“ opáčila Nell. „To ti propůjčí nadlidskou sílu.“

„Každopádně přežila,“ dodal Tig.

„Mně by taková příručka prokázala medvědí službu,“ ušklíbla se Nell.

Přestali kvůli podobným historkám vyrazet na túry bez dostatečného vybavení? Nepřestali. Ale Tig koupil sprej proti medvědům. Většinou ho neopomněli přibalit.

Při vzpomínkách na to všechno – protože po čase, po tolikerém čase, nadchází doba vzpomínek – si Nell klade otázku, zda by si v oněch situacích s vědomostmi od pana Footea dokázali poradit líp, kdyby se vážně ocitli v úzkých. Možná v případě toho požáru od komína: kdyby Nell dokázala vytáhnout bezvládného Tiga